

Robeer Nɔl agasana na keke Garidontəna kulamu laj

Gaja 2011 ni, ayifala ba na yida waa Robeer Nɔl (Robert Knol) ma, a lee gasana na keke Garidontəna kulamu laj. A tɔɔ na Ejipti halı Sautafrika. Asəba na Ejipti kampa ndee ba na yida waa Keer (Caire) ma, halı Sautafrika kampa ndee ba na yida waa Kap (Cap) ma, asəla na teñku.

Andəndən a lee ka gasana gađe na keke atojo n'ayoko qaa ntapoliiku n'ayoko ndee akéke a tarreer, a naa pempere na ma

ma. Agasana ni, a lee ıshile 70 atər bukɔŋkɔŋ 3 n'anaja 50.

A lee ka arę ndee agusura gu mana qulinya ni ma. Ndée a cee wu ma, a jı ka waa Ralph Tuijn. Uni a lee ıshile 80 atər bukɔŋkɔŋ 6 n'anaja 7.

Robeer agasana ni, a fəl n'apa təb nde : Ejipti, Sudan, Etiyopii, Keniya, Taŋsanii, Malawii, Sambii, Boçuwanaa, Namibii na Sautafrika.

Robeer agasana

Foto (6) : © Robeer Nɔl

Robeer a tojo 'ayoko iŋunii

Kide ma gubɔ gufɔli →

www.11000km.nl

A lu keke bukɔŋkɔŋ 515. Ushilei a da keke awu ma, a lee ıri 243 (km). Ushilei a sə keke laj paa ma, a lee bukɔŋkɔŋ 11 n'anaja 17. Agasana ni, a lee pɔŋca banan. Akpala 23 n'isna ba kərə ni, aburu adɔŋkɔnɔ unyuŋca de laj.

Itani ndee ba du ashee ni ma, ı doo 27.193.719 F CFA. N'a tɔɔ ı acə ti kajə na Sambii kasukuru qən ba yee na buto ashee sukuru de. A lee ıri 11198 (km) atɔɔ na Ejipti halı Sautafrika.

Robeer Nɔl ansala ashee GuGu kəbaturka

Robeer a ḡon waa :

« N lee ıshile 70 na keke, baa ıshile ıpaña na qaa ırı 160 (km) ma. Ushile uđcıkcoč na n ḡura. ıshile tuutuma i qo ka amu ıshei.

Suđaq koteru ni, buto ılitiri 15 na n na nyem ıshile ıpəlmə.

Ama amikei i ci ka ıkunakuna. Etiyopii ni, atəntənjə ibumbečoč kuyçgu i pala ka i kpa amu. Añgasana kibəkci babojočka ni, amikei ıjunii i ci.

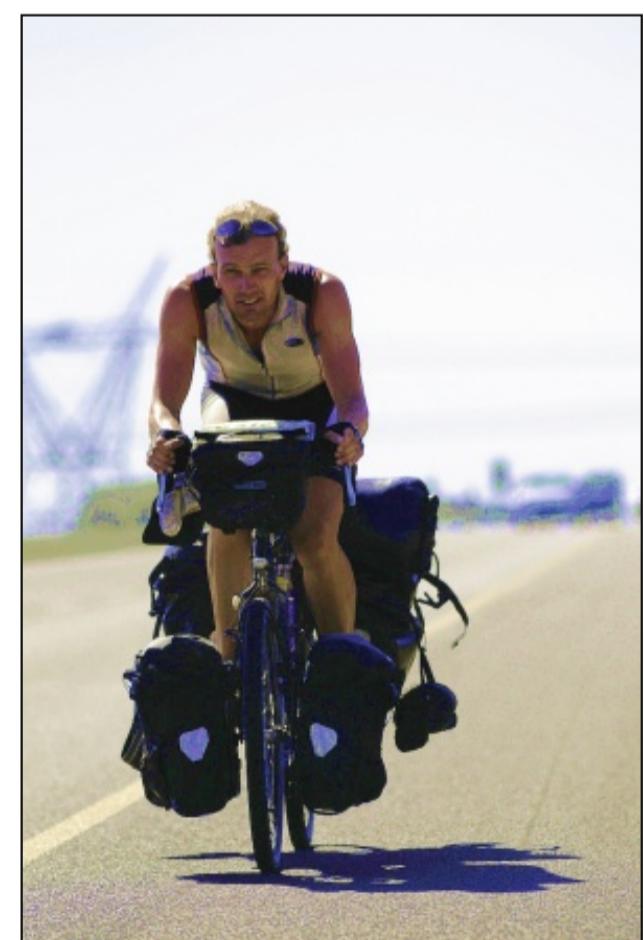
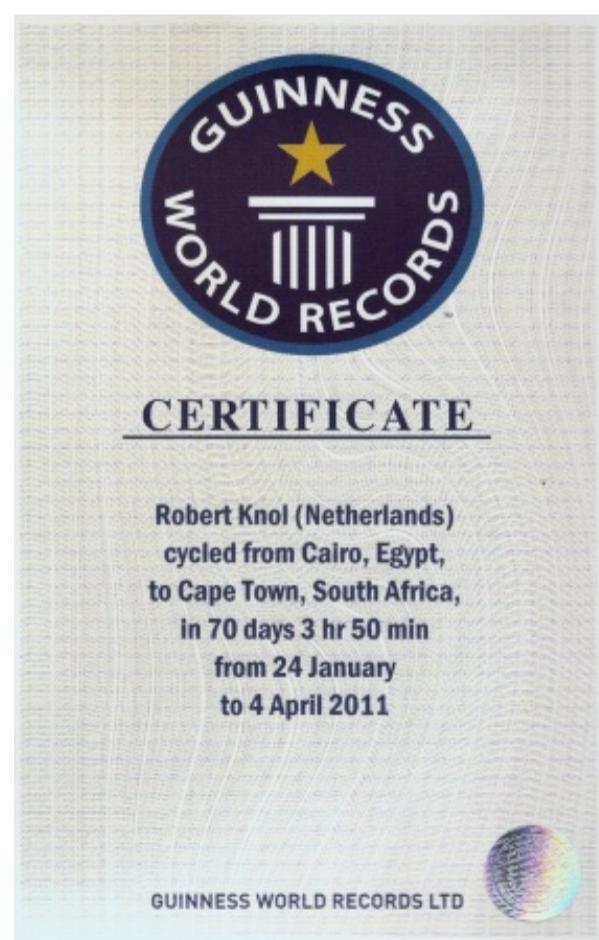
Berei n shı na wa n'onyuŋca laj ma, ba na taba amu na waa, ıshei ıpaña ni n na jı gəj? Na n buye pi na bulei buriu :

- I qo amu ma mána n'anġulč kikashi.
- N sċoč ma naa wa na Baridono basoñsono.
- Anġufaňa ni n sċoč waa, Sambii kasukuru kəbapi ba ıjé buto busoñsono na lo.

Amu na Robeer Nɔl, n sala an-yun. »

Robeer agiopi a pəmpejə ka akékə

*Gubč ıgvude gu na fajə waa,
agusura gu mana dulinya ni*

Barjɔnka :
GuGu kaŋkulo na Robeer Nɔl

Gı tór ma GuGu baa ŋka na gı ḥa

Atəbaturka, i lee uciŋkérka a-shee GuGu kaŋkulo kađi baja ḥaa GuGu a ḥa gbagbaraa ashee utur ɖulinya aŋunii nı ma.

Gı tı lę anyin waa, i ta wuđa béré apa ifclı ɖen nı, ban na bumajkeli gı cę ashee utur ma, i tı séra ashee pı nombá nde :

www.revue-gugu.org

Ba ta wuđa ŋyofotala naa akə koo ba ta cę gađui ba na kę na cam itanı ma, ba tę ba séra akə aŋə GuGu atur feę. Mbađee ba wuđa unctioni ndee ba séra akə nombá de ayee na GuGu kabɔ ma, ba tę ba séra akə gboo aŋə GuGu kulaabaaru.

Ketere

Spor .....abusaø 1 - 2	Robeer Nɔl agasana na keke
Gufaŋa Guſſou .....mbusaø 3	
Bufuma .....abusaø 4 - 5	lkađiyɔmphi
Caacaa .....abusaø 6 - 7	Gi yéε ma ibɔrì baylqa tŋunii
Atigikrè .....abusaø 8 - 9	Gi wuđa atigikrè anii kubii
Ękolu .....mbusaø 11	Gasapi ŋgađee...
Alukɔdəuka ...abusaø 12 - 13	Büromo bɔdəuka
Bapi bagucera ....mbusaø 14	Bapi balɔrì
Guricera .....abusaø 18 - 19	
Ibii kampa .....mbusaø 20	Atusoro "s" a mana ka.

Mentions légales

Gufaŋa Guſſou

est une revue en langue anii. Son nom de marque est (le) GuGu. GuGu n'est pas une publication à but lucratif, mais plutôt un service pour encourager l'alphabétisation dans le contexte du "projet anii de SIL à Bassila".

ISSN : 1840-6610

Dépôt légal : 5426 4ème trimestre 2011,
Bibliothèque Nationale du Bénin
tirage : 170 exemplaires

GuGu est édité, mis en page, publié, imprimé et produit par SIL à Bassila.

Responsable : ZASKE Martin
Rédacteur en chef : ZASKE Martin
SG de rédaction : ZASKE Stefanie
Chef correcteur : ZASKE Stefanie
Chef distribution : BABABODY S. Nouhoum

Adresse : GuGu
SIL
B.P. 50
Bassila
République du Bénin

Mél : info@revue-gugu.org
Web : www.revue-gugu.org
Tél : 00229 / 66.66.11.11

Il est prévu que GuGu soit publié par affichage sur des murettes de lecture. Ainsi, la revue est accessible librement et gratuitement à la population anii. La vente en détail n'est pas prévue. Le prix nominal est 2000 F CFA par copie.

Les abonnements - de cinq éditions - sont disponibles sur demande au service clientèle au prix de 7500 F CFA plus frais d'envoi et d'emballage. SIL se réserve le droit de limiter la vente ou les abonnements aux personnes ou structures engagées dans l'alphabétisation.

Les quatre pages de publicité par édition doivent servir d'abord à l'éducation de la population. Ils peuvent servir également à soutenir les frais de production. La direction de GuGu se réserve le droit de refuser toute publicité qui ne correspond pas aux buts d'éducation.

GuGu encourage les lecteurs à écrire à la rédaction à lecteurs@revue-gugu.org ou aux adresses avec des articles individuels.

Les lettres de lecteurs peuvent être publiées - sauf si l'expéditeur a exprimé clairement son refus. La rédaction se réserve le droit de réviser les lettres pour la clarté ou selon la place disponible.

Les articles qui arrivent sans commande deviennent une proposition à la rédaction. La rédaction décide librement de leur utilisation.

SIL est autorisée à afficher la revue GuGu en public dans la Commune de Bassila selon la délibération BS2011/N°14/MB-SG

du 31 mars 2011 et selon l'autorisation du Maire de ladite Commune datant du 12 avril 2011.

L'affichage en public au Togo dans la Préfecture de Tchamba est autorisé par le Préfet de Tchamba selon l'autorisation N° 169/2011/P-TCH.- du 23 mai 2011.

L'équipe :

GuGu est produit par une équipe qui est encore en train d'être formée. Cette édition n°. 4 a été préparée par :

- le couple ZASKE Stefanie et Martin
- ATTI KALAM Hakimou
- ISSA AZIZ Rahaman
- ALLEY DJOBO Fousséni
- BABABODY S. Nouhoum
- FAFANA Moumouni
- IBRAHIM INOUSSA Malokia
- ISSIFOU Rahinatou
- BOURAÏMA Gafarou Agaïbou
- ISSIFOU SOUMANOU Moustapha

Les lettres sur les pages 18 et 19 ont été créées par ISSA A. Rahaman, ATTI K. Hakimou, et ZASKE Stefanie. Les personnages sont fictifs ; aucun lien avec des personnes réelles n'est intentionnel.

Les droits d'auteur appartiennent à chaque personne qui a fait une partie de GuGu. Les droits de publication appartiennent à SIL à Bassila pour la plupart des articles et des illustrations, même si l'auteur est nommé avec une illustration. Pour les exceptions, voir la notice avec les illustrations ou voir ci-dessous. SIL remercie les propriétaires des droits respectifs et les auteurs qui mettent leurs œuvres en public domain.

Pages 1+2 : photos et carte © et autorisation par Robert Knol ; pages 4+5 : photos par équipe GuGu avec autorisation de la direction SITAB ; page 7 : images des animaux © 1999 "Corel Corporation and its licensors" ; pages 8+9 : photos historiques © Karola Elwert-Kretschmer ; page 10 : logo : openclipart.org (public domain) ; page 15 : logos de la poste et de ses partenaires appartiennent aux sociétés respectives ; pages 16+17 : photos et logo par "Sulzbach hilft Benin e.V.", logo © Der Sulzer.

Le logo "GuGu" est enregistré et protégé chez BUBEDRA Bénin, tous droits réservés.

© 2013 SIL à Bassila

GuGu est créé dans le but de la libre circulation maximale. Pour des raisons de droit, il est formellement interdit de copier, extraire ou modifier cette édition entière ou partielle sans accord écrit de SIL, sauf parties en licences libres. Tous droits réservés. N'hésitez pas si vous avez des propositions pour reprendre GuGu ou certains articles dans le cadre de l'alphabetisation ; prenez contact avec la direction pour trouver la formule qui convient.

lkađiyompi

Đoo qaa atəbaya ba na fum kađiyom ma, ba tı pı tı na shı na pı kipi. Ama kę ba yo gađui ba na wala lkađiyompi de na cę na ma ma na. Gəjci kę ba saj kɔc yo bukɔi ba na lee na ma ma na. Bućoi atəbaya bade ba yo ma na gəj waa, ba tı kəm ashe naa naa rı kipi na kur. Uri nđee ba yo ma, laj na bashika ba na shı ıpi de yaa mu nu ba kɔc na lee na ma ? l ta jı waa uri laj na, bai na ba na lee ari tuutuumma nđee ba na shı gəj ma ?

Koňkaari afɔlı qən

Sabaro mpa nı

Usoro qən ba na yıda waa, Đomnik Sunley ma, a tı lee lkađiyompi kagufala n'akar doo gaja 1995. lkađiyompi kagufala guđe nı na ba lee ıjkulo njala nđen ba na yıda waa « GK5 plus » ma, gaja 2004 nı. ıjkulo nđe n na shı lkađiyompi nı na rı na pi na yala na bijulomo nđee ba yo ma. Koňkaari de nı na ba ıjə waa, i sim ba taa ıjkulo nđe kandı alaŋ. ıjkulo nđe n jəba kı n đur na ma, na ba lee isin (usine). Isin de agatəna kubɔđu na gəj qaa ılo 4 ma.

Sabaro (Savalou) kakomin nı na isin de a da ; uni na ba na yıda waa « SITAB ». Bagufaŋa ku gəj waa, ba péle ıjkulo « GK5 plus » n səŋkəla naa adur. Ba paa kɔc na tɔc Benes kikađiyompi na cę na Indiya naa bani ba naa rı na

cę n'Amalıka na Garifontena na yala na. Isin SITAB a səba ntəma gaja 2011 kaŋorɔ 11 kaja nı na. Ama gaja 2012 kaŋorɔ ariutaja na ba doo na nı gbagbaraa. Gaja ıngadée ba səba isin de kucəu ma na gəj gaja 2009 kaŋorɔ 12 kaja 'ishile 25. Ba wuđa logita ıjkəj ashee batənleeja balaafıya. Bućoi bu lee kpatakı ma na gəj waa, ayıkɔi ba na lo n'ayıkɔi ba na kara na lee na ntəma ma, i naa cəm baa saa apaŋa i paa na wuđa ajıwa na.

Bere qaa 290 atɔc cę 300 ma, ba na lee ntəma gafala gađe nı (usine). Bere bade banjunii kpataa ba cam kuyɔu na abojo naa aye səba ntəma. Uri ba ta cam are, shee a lee kuyɔu na naa aye səba ntəma. Gaja gapəlmə nı, lkađiyompi tɔn 1500 ku ba na shı anyau magasej nı. Gaja ga tı lə waa ga kál ma, bade ba rı tɔnii bojo. Ushile upəlmə, ba tı rı lkađiyompi qaa tɔn 4 ma. Buja buriu nı, lkađiyompi ishıka i tı péle acə qaa tɔn 3500 ma. lkađiyompi ba na rı gəj ma, Amalıka, Gacələŋtəna na Garifontena nı na ba na cę na ma na yala.

lkađiyompi ishıka na bafumi
Gafala gađe (usine) ga na lee ntəma nji na bafumi ba wuđa lkađiyompi kwarra ma. Bai na ba na sara n'i da waa, na bafumi ba tı lee ntəma ?

l da waa, bafumi ba tı səra atojo acə na ma atı yala ashee pı. Bafumi ba tə ba səra alee ganç gađıŋkɔnɔ awala bikađiyompi acə na ma atı yala ashee pı kokoo ayıda pı ba pı atı shı.

Afumi nđee a yo waa, andəndən kikađiyompi i yɔgɔ ma, a taa séra acə na ma atı yala ashee pı i ta jı waa, ılcɔritanı k'ı ké nı na. Ba wuđa beret ba na təm ba na yeeyee na buđu na shı ıpi ma, koo beret ba na pı atı lə afana na pı acam itanı naa atı tojo ıpi acə na ma ma. Bafumi baŋkulo gboo n tı n séra alə afana na pı usəbu nı ba yó balan naa atı tojo bıpi acə na ma.

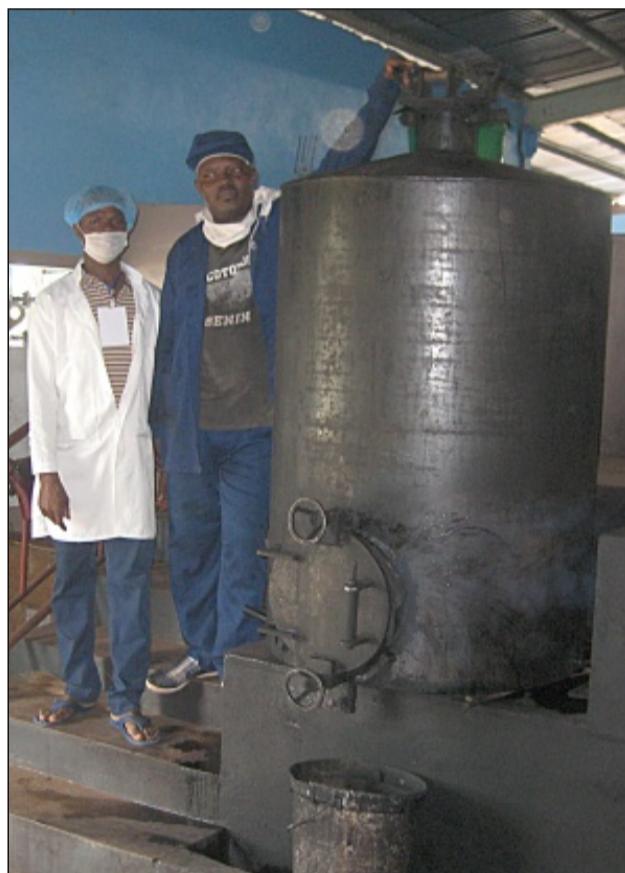
Uyeu nı, ba tı ıjə waa, atɔc na Sabaro apı atugusau atıya kikađiyompi i lee ka ısonjsono nđee ba na yee ma. Sabaro kakomin nı, Bantee kakomin nı na Bashıdı kakomin nı kikađiyompi ısebaka nđee bafumi ba na səba apom ma, uni nı ba na shı. Ađuwaa ısebaka de i lee ka ıpi ısonjsono nđee ba rı i cóm ma. lkađiyompi ishıka kiloo nı, k'ı təŋə awuđa kaguya na. l na səba na guya guđen ku, naa naa pele cei cei na cę halı ba tı shı ıpi adur.

Isin de a wuđa lkađiyompi kwarra gboo ashee agulɔ. Ba na yeeyee na ashı lkađiyompi apele na bija nđee ba wuđa ma. l ta sɔlɔ i tı séra acə kę ba lee anyu nawiya qən na. Ama i ta kpa ıjkəj, ba tə ba tāba anyu ayɔ bukɔi i na lee ma, na bućoi laj i cę ıjkəj ma ; naa aye tojo anyu ayeyee na ma afanja anyu bantəma na kumaashın. Isin de k'a da Sabaro mpa nı na. l ta kpa Sabaro mpa nı, anyu kɔc tɔc upeli qaa i tı cę Kutɔnu ma. l ta lam mpa qaa ıri inyıw ma, n'anyuŋgunyipene i tı ıjé isin kaafala.

Kide ma gubo gufɔli →

Ba1 na ba na ri ikađiyompi maashin ni ?

Ikađiyompi i ta kpa isin ni, ntoro mbumbonc nđono ni na ba na ri i qaa anaŋa 15 ma. Usudu ukaŋkera dən u na pi ntoro nde ni. Usudu de u na doo na ntoro nfōn nđen ni na. Ntoro nfōn nđe ni, ikađiyompi kafoi ni ba na qū n'utonu ncəŋ. Ntoro nđono nđe na ntoro nfōn nđe, tiyoo abumbonc dən a cəra ka i. Na tiyoo de na usudu de u na kun, atča na ntoro nfōn nđe halı ntoro nđono nđe ni.

Ikađiyompi kori u ta fana, bađe ba laa i afur atən i dā adoođoo ushile սրմə. l ta qoodoo abojo, bađen ba kulo na pi ma, bađen bađe ba tı fođo kiri i fōn na laa kpaari na qū anyanu ni.

Ikulo nnyotaja nđe n tɔɔ ipi de na ri acəŋe kanja ŋku ni. ŋku nđe ni, ba lee ikoŋkɔŋ kipereti babumbonc pi anyau bawor laj. Uri de u na pala pala afoi i fōn

nđee i patər ikađiyompi de ma, ba séra afodo i naa asaa ipi kagilopi kpaakpaa. Usudu nđee u na pi ŋku nđe ni ma, kanja ntoro gboo n da da afələ naa alee nfōn gboo.

lpi de i ta pil abojo na fanya waa, afoi de i tuu tāđa, bađe ba laa i afur i dōodoo. l qoodoo abojo ma, ŋkulo nriutaja nđe n tɔɔ i na tāđa afoi de.

Afoi itađaka kaŋku nđe ni, ba wuđa maashin dən a na kaŋa na pi na tāđa afoi gboo ma. Ba ta tı na yee were na ba na lo maashin de apele na bəre naa i ceecee pi. Bani ba ta bojo bantəma, bađe ba tɔɔ i ashee ŋkulo nnantaja.

Ikulo nnantaja nđe kanja ŋku ni, ba wuđa maashin nđee a na yaayaa ipi de alaa imunumu-

nuja na kufuro ma. A ta yaayaa adur, bađe ba səba ipi de kusəŋkər. Na pađa pađa սրմə, ičeđeka, ibumbonc n'ijala na qū na fələ fələ. l ta jı waa, ba tı ŋə afoi iđen i naa patər na ma, bađe ba tı bojo i na tāđa na fa buđui bu shi utoñu ma, na buđopiri.

Ba pađa pađa i abojo ma, bađe ba kulo i ađu kanyanu ni kpataa. Ba bojo ma, bađe ba tɔɔ i acə na ŋku nfōl ni. ŋku de ni, ba wuđa maashin nđee a na bojo i arəmpejə asal butuňa cei naa naa ru uđura nđee ba na yee ma, irčoba ni.

Maashin ajala dən de sə na para irčoba bađe kabuno. Ba bojo ma, bađe ba taa i na nyau ŋku nnyotaja ni. ŋku nnyotaja nđe ni na ba na nyau i ipooku ni. Ipooku ba ta tı yəgə qaa guyai ba na yee ma, bađe ba pi n'iloři kaku atı nyau ashew n'uyalu. ☺☺

Baŋčka n'ifoto (7) :
 ATI KALAM Hakiimu
 akh@revue-gugu.org
 na BABA BOĐI SALIFU Nuhum
 bsn@revue-gugu.org

Jamaa aŋunii,

GuGu kaŋkulo n tı tı caacaa nde na shee baa aŋa na.

Atacaacaa na gəŋ waa :

Gı yee ma ibɔri bayida iŋunii.

Baa aŋa na a lee koŋkaari aŋon ibɔri bayida iŋunii a yó ma.

Kíde ma mbusau n da anyuŋgonyisono laŋ ma, i tuu ŋé ukeeshu dən. Tóctoo ma ukeeshu de kibɔri bayida naa aŋon ifɔli.

Are baa apaŋa a taa séra aŋon n'agija. Ðeeŋu kaja a ŋón na gideeŋju, Asəda a ŋón na gisəda, Ulampəl kaja a ŋón na gilampəla. Are ndee a shi lee anii kupi ma, a ŋón n'agikrə ni.

I ta tərətərə uŋon k'i pɛerɛe na, ama i ŋón are a tí kaashı, apaŋapaða, afələfələ.

I ta ŋon n'anyuŋgi ja aboŋo, n'i jí waa i yó ayida de na gifɔnɔ, i tu séra aŋon na gifɔnɔ gboo. Gı na yee i tí kaŋa n'atu gı yó bukɔi i ŋon ma, ama gifɔnɔ kayida k'i da caacaa kaŋkonta ni na.

I ta boŋo, anyu ŋon anyuŋyida, anyuŋgonyipi kanɔmba, n'anyimpa kaŋyida anyinabɔ laŋ.

Caacaa de k'a sɔm na, ama lee ma koŋkaari aŋon ibɔri bayida iŋunii afaŋa waa, uycu u da n'anyin.

Abo iŋuka kaayala jí gəŋ yofo 'aŋorɔ anantaja uboŋu ni, gaja 2013.

Gaja ga shee saa !

Tógo ma anyinabɔ ashee atu na nɔmba nde :

**Gufaŋa Gufołi
SIL
B.P. 50
Bassila
Bénin**

Koo i tuu séra aŋon naa atogo na nyofotala ŋkëka ashee atu na nɔmba nde :

j eu-concours@revue-gugu.org

Koo i tuu séra apı n'anyinabɔ ashee atu :

**GuGu kaafala ni
ŋkélə Ajegule
Bashidı**

(I ta kpa na k'i ŋé are dən na, i tuu séra akɔɔ n'anyinabɔ adu GuGu kaŋkokoroko nfɔnɔ ni, n da na gucaŋkɔ ma.)

Gujɔɔ ŋguɖee gu da ncəŋ ma :

Asəbaka a wuḍa ginyipi naa akɔɔ wuḍa GuGu kabɔ kucam i ta shi doo halı akpala inon.

Anyutaja a wuḍa waaci asoŋ-sono naa akɔɔ wuḍa GuGu kabɔ kucam i ta shi doo halı akpala inon.

Ariutaja a wuḍa nfu naa akɔɔ wuḍa GuGu kabɔ kucam i ta shi doo halı akpala inon.

AFO Usaaka, Saramayga
guuyipi : g7. g7. 69. 03

raculu	uvulu
asna	lona
Kpakpafiu	ukpakpafiu
acaygulu	ucaygulu
ushire	ushire
uwagau	uwagau
ayamu	uyamu
gapaKali	bupakal
uko	uko
nyankoro	aranyak
ykunakuna	akun
aburru	uburu
ganyau	burn
atuburu	utuburu
atuya	utuya

poulet
chien
canard

AFO Usaaka
Saramayga

Gugú Kaafalani
= Caacaa =
ŋkala Ajegule
Bashidi

pintade

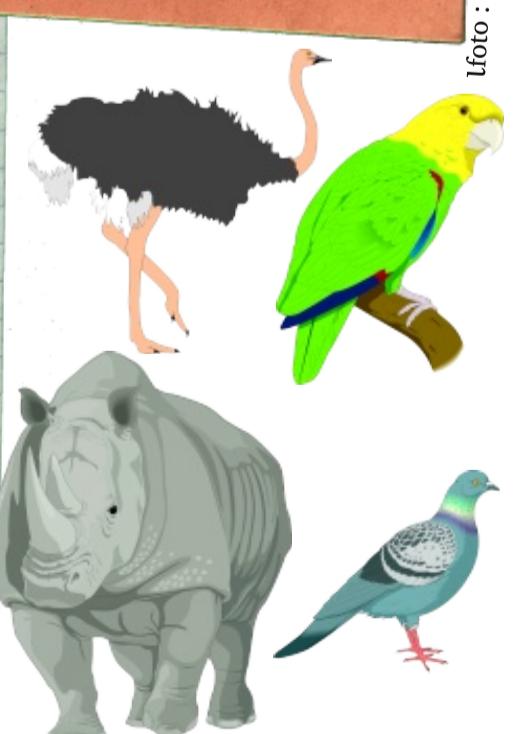
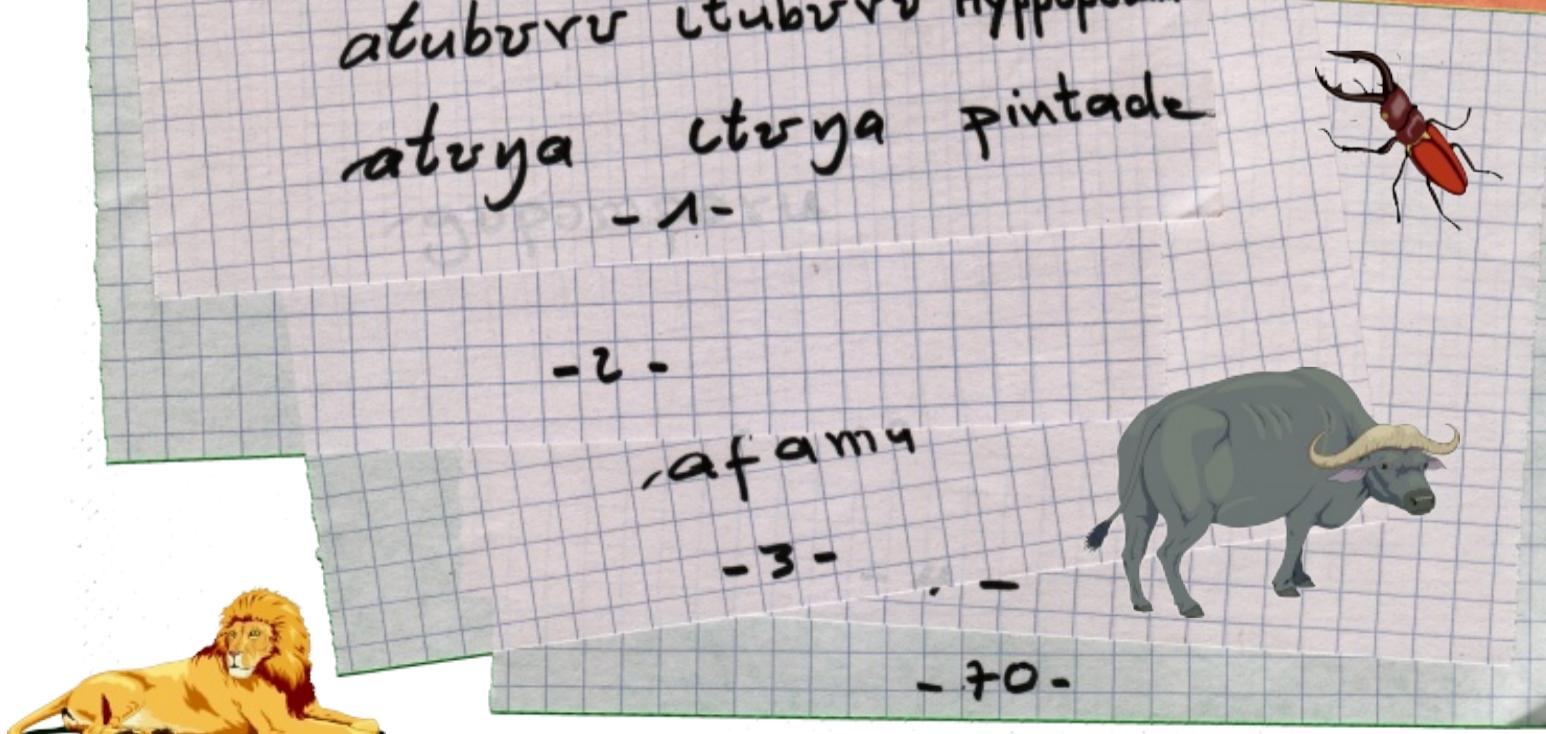
- 1 -

- 2 -

afamu

- 3 -

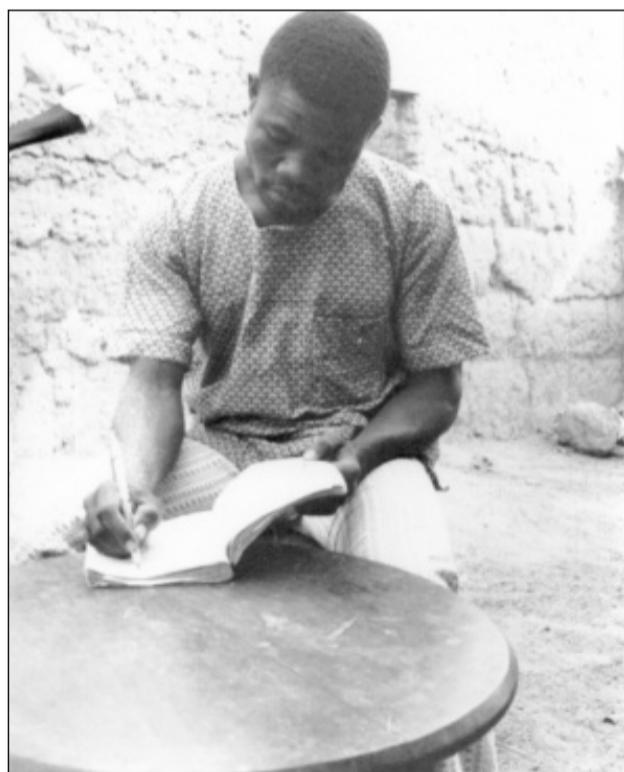
- 70 -

Đaa i sara naa gi wuđa atigikrə anii kubii na lo ma

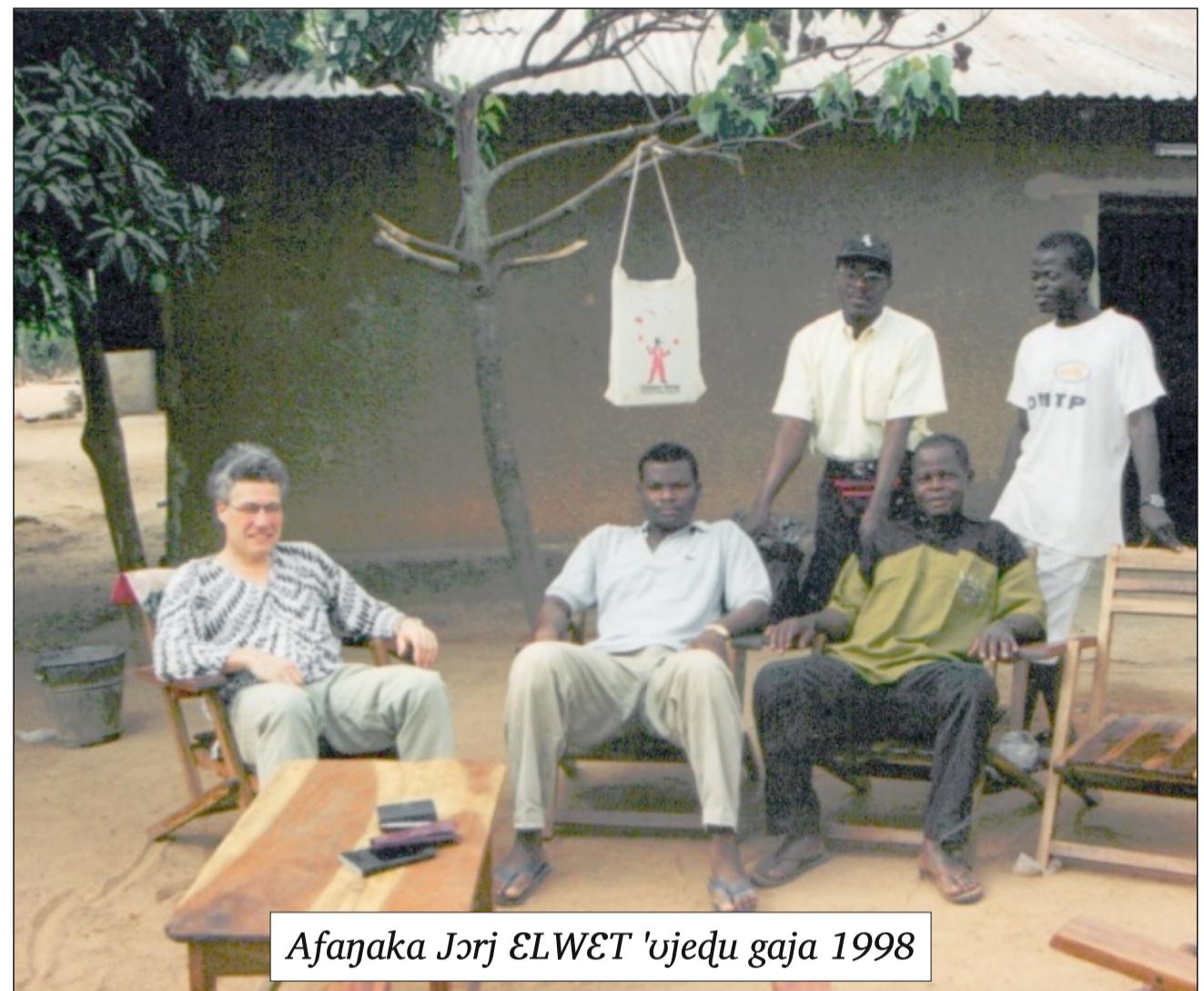
Faawu de usəbu na gəj waa, refolisiçon kasaa doo gaja 1972 na gominanti a lə abulinyauka nı waa, baa aja na a yó agikrə kuŋçon, ayɔ alə na bulei ashee abaja iwalu nı. Ađuwaa mbađee ba lee sukuru ma, kə ba yɔgɔ atə mbađee kə ba lee sukuru ma na.

İkəj na atəbaya, atəbañono KALAM Karim na GOMINA Mahasu ba shee ija waa, i sim atakɔmin a lée ba yó na nı waa, a lee koŋkaariyar. Bukɔi bu shee pala naa atəbaya bađe ba kpa atigikrə kakɔŋkaari nı ma na gəj waa, gominanti 'uləu de, acəŋə are a yó agikrə kuŋçon na kutur i lee bukɔ busoŋsono mbuđee bu sim are a yó naa i káŋa na nı 'atənleeka nı ma.

GOMINA Mahasu

N'ujono Mahasu a kɔɔ pele waa : « Kparaku kasukuru dən nı na usoro dən ba na yida waa Grosembahé (Grossenbacher) ma, a pi ati lee uwalu gaja 1972

Afanjaka Jɔrj ELWET 'ujedu gaja 1998

Ufoto (4) : © Karola ELWET-KRETSCHMER

na 1973 kifcɔ nı alə ikrə ujɔnka kabulei. Bulei buđe bu tı lə afufuru ifumka kafaawu. Berei ba buŋa na faŋa afufuru de nsərnye laj ma, kə ba na faŋa kađeidei na shee bafumi na. Uwalu de kandji njı gəj waa, "Mpaapaa n bon". Naa ba paa kɔɔ paapaa bafumi na, shee bafumi ba cére ujɔn n'utur bıkře nı. »

Gađuu atəbaya banyiù bađe ba tɔɔ koŋkaari ashee atigikrə anii ma na gəj. Kasaa ujono KALAM ade lee Mεer, ujono Mahasu ade tı cə sukuru abumbɔnɔ uyu kaja. Ujono Mahasu a naa da sukuru 'uŋoru nı, ade pi ati wuđa ujono KALAM. Uwau de nı na ba səba atigikrə kubii unyauka. Ba da unyu de nı ma, na ba wa n'afɔnɔ dən ba na yida waa, Jɔrj ELWET (Georg

ELWET) ma. Buwau usəbaka na gəj, ade pi Bashidı. Afɔnɔ de a lee afanjaka na, ama ntəma ndən n pi ka na nı Benee.

Ba i sara na ba wa ?

Ujono KALAM a lə waa : « Afanjaka ELWET n'akar Karola ba səba apı Benee ma, Alada kakɔmin nı na ba da. Ba shee taba ba yó ikođin mbađee ba na lee koŋkaari ma, na ba lə ELWET waa, kɔmin dən a da ba na yida waa, Bashidı ma. A wuđa koŋkaari. N'a tođo akar ba pi. Uni a kaja n'ato naa abuŋa shee atu ayofotala ikeka waa, gi naa kə na laa n'atigikrə kabɔ. Ađuwaa are a ta naa lee gufala na k'a yɔ ibii na, ikɔnta nleeka n tı n naa lee nı wahala. »

Afōn Jérj ELWET a sēba akpa Bashidī ma, ujono GCM Yakubu Sarabaa ade dā faadē dēn nī na yala ayokō. Faadē de aŋyida njī gēj waa "Sahara Bar". Nkēn na ujono Sarabaa n'afōn de ba yō bawor naa ajī gusoro. ELWET a kōc tī pī nnyutaja ma, n'a rgē ujono Sarabaa agađu. Ujono Sarabaa ade pala ayokō iyalaka faadē nī ada afal. Gađuu ujono KALAM

a yida Sarabaa apele na pī naa ba tēwē atigikrè kantēma ayes dāa utur, ujōn na nkōnta nleeka tī naa sara gishēbu ma na gēj. Kasaa na ba cōc tējē alee ntēma gishēbu ujono Sarabaa agađu. Ba cam ujono Sarabaa ntēma dēn Meeřii ma, na ba tōc atigikrè kula dēn ashee nī a tojo.

Uyeu de nī na, ujono Mahasu na Sarabaa ba sēba na fajā bēre atigikrè kujōn na kutur cei cei. Na ELWET a pala atēbaya banyū bađe ba lee koŋkaari awa na bađono aŋōn Bashidī ađađaa kaalei ađu abō nī. Atigikrè kantēma laj, ujono Mahasu a tī na yēe a fājā sukuru ma, na ba pī na nī Bashidī. Ujono KALAM ade lee Suprefee ada Naatitunju. Na Mahasu na Sarabaa ba tēwē atigikrè kantēma gishēbu.

Gominanti a tī na yēe a tōc bēre ashee ikrē katēma ikōmin ma na nī ma, na ba ma na tōc ujono Sarabaa kpaari. Gađuu a pēra atakōmin nī kikrē kujōno ma na gēj. Ujono Mahasu uni a cē Kutōn ntēma nfōlī. l saa Sarabaa andēndēn ; a dā koŋkaari nī

ashee kōmin kikrē ma, tī pala a tī cē ikrē kuwalu mbumbōnō dēn Gajaamatēna gaja 1990 nī. Bađono bađe bađunii ba dā n̄juro nī. Ama busoro Jérj ELWET a ci bojo ; Gaja ga lée nī gaafara ! Akar Karola uni a naa dā n̄juro nī ; Gaja ga láma aŋjuro ! A togo ka ifoto ashee atu, gī tī sala nī.

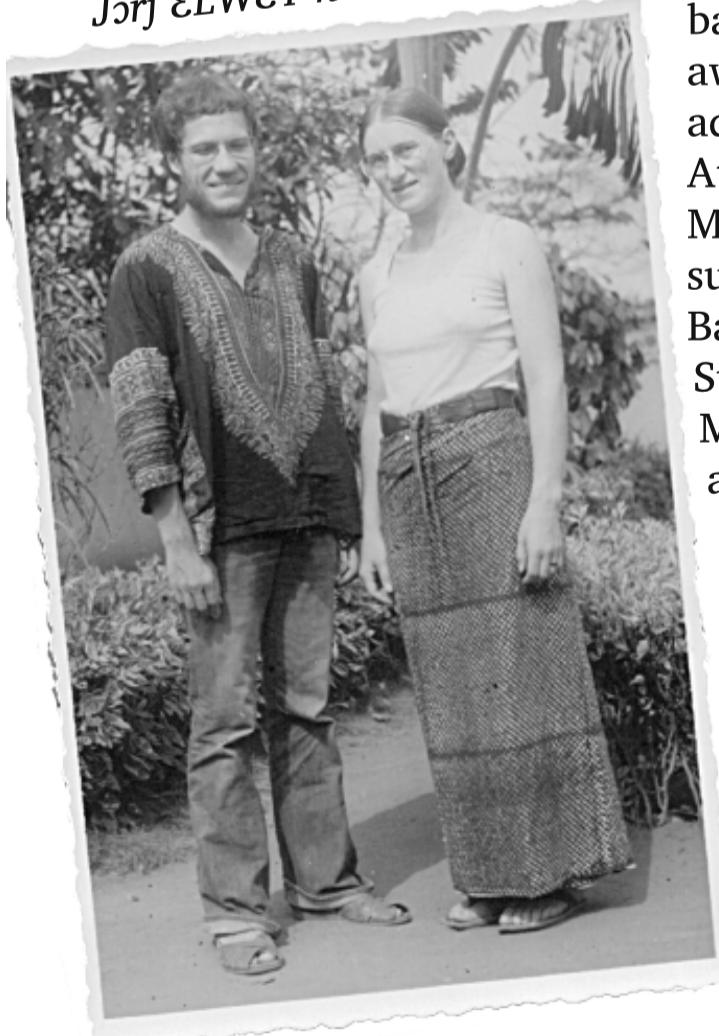
Ujono KALAM, ujono Mahasu n'ujono Sarabaa ba naa tī tējētējē atu bajala mbađee gī cam pī atigikrè anii kantēma ma. Gaja ga péle pī koŋkaari naa alama bađuro ashee atu. Gī shēe pī nsala. **cccc**

*GOMINA Mahasu
na Alaaji KALAM Karim
na GCM Yakubu
gaja 2012*

Bađonka :
ATI KALAM Hakiimu
akh@revue-gugu.org
lSA ASIS Rahaman
i ar@revue-gugu.org

Okol

Okol

Farmasii Safari Bashidi

Nqiyar : AÐAMU KPERA

B.P. 46 - Bassila - République du Bénin - safaripharma@yahoo.fr

Ginyipi : 23.80.10.68 / 97.89.19.97 / 94.01.42.74

Atabaamaakɔ nɔ i nee kama

Atafarmasii a tɔ səba ntəma gajaka bɔkɔŋkɔŋɔ kulumi acə bɔkɔŋkɔŋɔ təb na gaðən gijibɔŋɔ.

- Gi tɔ kiðe bəre balaaflyya, ka gi na cam ıtani na, i ta ða waa i kañkər, atɔ gi togo karə logita ni.
- Gi tɔ cam tansıɔŋ gboo.
- Gi tɔ kal na bəre gøfanya ashee alaaflyya.
- Gi wɔða ɯlimpi ɪsonjsono iburoka gøya i na kiðe ɪshedɔ asvra asvra ma.
- Gi tɔ togo ɯləmə are a ta naa yee na k'li ða atasul na. I ta ləm kpataa ʊshile ʊdɔŋkɔnɔ.
- Atuləmə ɯjunii, gominantɔ a na kiðe kabucəma bɔ bojɔ naa gi ye pi na ma.
- Atulimpi gi na lugo i na qaa i sim ma. Iðən i ða gadudoodooka kañku ni, Iðən gaduu gadu k'aa na kiðe caï na ma.
- Gi tɔ yala bucəma kashi nqee k'li wɔða waa i tui fóba are ampəu na ma.
- Gi tɔ yala ɯee n'inarɔ ɪsonjsono i na pala bapi ba na kpər gishebɔ ma.
- Gi tɔ yala ɯee kayɔkɔ ba na yida waa Kontes (Comtesse) ma.

Farmasii Safari a ða Bashidi mpa ni Ȝkələ Songo, Mbobo konyiñca laj atəñe ʊjono sebee Mɔkaila agafala.

Nos services

Heures d'ouverture :
7 heures à 23 heures.

- Consultations initiales gratuites
- Contrôle de tension
- Conseils de santé
- Vente de médicaments génériques
- Commande des médicaments en moins de 24 heures
- Nos produits sont controlés au laboratoire par l'Etat.
- Conservation correcte des médicaments
- Vente de produits de beauté qui ne dépigmentent pas la peau
- Vente de lait et de farine de croissance des bébés
- Vente des produits Comtesse

La Pharmacie Safari se trouve à Bassila sur la vons de Mbobo, face maison de CB Moukaïla.

foto n'ɔrɔmpeyez : GøGø kañkulo

Ayokolaaja : USIFU SUMANU Mustafa, Kparaku

Gasapi ɳgaddee
ga yida uto ma,
kandi lan na ɿ bóno.

Buromو buđəuka

l q̄eu buromo ayc aa ? l kur gromo kantaŋk̄ ayc aa ? Ḡi ḥe waa, baa gafala gapanja n̄ na ba t̄ q̄eu icas, ibor, n'aluk̄ ndee i saa ma. Ama k̄e ba na q̄eu buromo na. Na ḡi wa na b̄ere banyī bađen, na ba kuđa ashee atu q̄aa ba na q̄eu buromo ma. l ta naa yee i yó buromo kuđeu, t̄r ma atabusau inyī nde, i t̄i ḥé q̄aa ba na q̄eu buromo ma.

**AĐAM
Đahaana
afaawu**

Ḡi wa n'atana AĐAM Đahaana, Sarabaa akar ma, n'a l̄ waa : « N s̄eba

buromo buđəuka gaja 2009 - 2010. Buja bonyī buđe n̄ na i sara ashee amu gishebu. Atc̄ na c̄ gaja 2011 kađor ariutaja n̄ na n ḥe waa, k̄e ma k̄o wuđa tam na. Na n t̄c̄ buromo buđe ati shee ampal đen Penelađ.

Naa ma ye s̄eba buromo buđe kuđeu, igbe ba na yida waa "PADPA" ma, a c̄e ka n'atu Kparaku igbe ba na yida waa "SONGHAI" ma, sul. Na ba cere cere atu buromo buđəuka. Uceru đe u t̄c̄ buđəuka bonyī p̄i, na ḡi ye bođo. "PADPA" đe a s̄ela ka uceru đe kitani. Ama konkaari lanj, igbe đe a p̄i ati

jede amu naa aij̄ q̄aa n na kiđe bu ma, n'a shi buromo kađku ashee amu.

Buromo buđəuka ka bu wuđa wahala q̄aa icas ma na. Ama bu s̄ol̄ á naa wuđa tam na da na bu baa saa apađa. Buromo bu ta wuđa q̄aa iđor̄ inan koo inun ma, na ba na q̄u bu bonyī (gakori na gakori) ashee ubodu. Ndđek̄on̄ nji bu na bodo naa nc̄ena n kpá. Bu ta bodo abođo na ba na laa gakori ađu ashee gakori gafđli. U ta t̄i ḥe waa gakori ga t̄i k̄erə gakori, ḡej ga da na nc̄ena nji ḡej bođo. Aki laa gakori ađu ashee gakori gafđli. Lanj na i sim are a wuđa q̄aa buđəuka bunan koo bunun ma, gakori gadđek̄on̄.

N na q̄eu bu na ashee uyalu n'ukur. Ađuwaa n na q̄eu ma, n ta wuđa asana, k̄e ma k̄o na laa gitani ac̄e guya n̄ ati shi ntajk̄o na. Buni bu n na laa afu a lee n'uj̄i ashee asana. N t̄i yala bu gboo na shee b̄ere. l pala k̄e ma na yee gitani afar na.

Buromo kujiu k'u s̄om awu ḡej na. Bu t̄i ji aloki kab̄, apapi, iđek̄emba koo á sooya acafun̄ aman n'ayirəwa kađi apkal na q̄u bu. l na pala bu na wuđa bushi gishebu. U ta naa t̄j̄i bu gishebu, ka bu na shedje na.

Ama n'utçju k'u yeḡ na, katam na nnyçj kra n na ri bu. Ama ba l̄e atu waa, ḡi naa c̄e icasimja ma na sul na shi k̄iləm̄ na shee bu. Đoo ḡi na shi gadđek̄on̄ ma, miili banyī na gusau (2500). Ama nnyəm̄ gadđek̄on̄ ga t̄i c̄e q̄aa miili banon ma.

Are a ta naa yee a cere buromo buđəuka naa ap̄i amasul, n t̄e ma s̄era afanja ni q̄aa ba na d̄eu ma. Ama k̄i lee f̄i na. »

Atuđono Aliu Kpembiti, Penelađ, afaawu

« N s̄eba buromo buđəuka ma, gakolođ buja c̄uni na ḡej. K̄e ma cere cere gađu gađen na. Penelađ atiya na n s̄e ayee ađufanja.

N t̄e ma s̄era alə waa, n lee Sepeer (CPR) gaja gapəlm̄ ; ḥek̄e na ba fađa atu q̄aa ba na q̄eu aluk̄ ma. Ama buromo kula ma, amu n c̄o ka t̄c̄ uni n'amundj. Sepeer (CPR) kagu-fanja ku n t̄c̄ alee na baa mu.

N lee ma, i c̄o t̄i sara gishebu na shee amu paa. Amuyeu ni na uđen a na q̄u amu ikashi waa, n ta shi buromo buđəuka bonyī na gakori gadđek̄on̄, n'uđen a wuđa ana usəmpr̄, amburomo buđe bu t̄e bu ḥum ma yála ashı n'ana, ajana k'a kana ḥum na. Ađuwaa buromo bu t̄i ḥum were were, ađor̄ n'ađor̄. Buđəuka bu q̄u amu ikashi ma na ḡej. N c̄o t̄i ḥe kaađfaani. N t̄i yala bu gishebu ; Baliluja, bađəuka, iđingaari baja, bashikatəbəyala n'is̄ja ma na, ba t̄i p̄i na shi amasul. N ta yala na n ḥe waa, gađui n yala waa ma i fana, k̄e ma k̄o na yala na.

Buromo busəbaka n shi ma, ba-

yifala bađen ba cee ka da Penelaj atiya na dəu. Na ba ŋə waa, ɪsna ba tı kur bu. Buđen nı, atən na ba də bu, buđe bu tı ko gatəna na doo, ɪsna bađe ba tı ri. ɻkəŋ na ba lə waa, bađe ba tı yee ba yála, na n shı basul. Ba yala gakori na gakɔi ma, miili banon (5000 F). N ta ŋənə gajaka, shee ma shər kaŋku naa ayee ʊjw ashee bu. N na yee aŋc nı asura asura. N ta də nđe ashee bu na kə bu jı na, n yɔ waa kə bu na jı jı gəŋ na, amu n fuba ɪfɔl. Đaa n lee na fuba fuba bu ɪjw ma na gəŋ. Ama mbađee ba cee dəu ma, ba lə amu waa ɪbarikaka kabɔ, apapi, kodji kabɔ n'aloki kabɔ nı bu na jı.

Đoo ŋku njı n cee cə ađu bu na n ŋə waa, bayeyee i tı pəđapəđa bu. N cə Bugu ma, na n ŋə dəa ba lee kacacaraca ma. N kpa afal ma, na n yee aŋguja gufanja akal n'amunja ŋkokoroko n'kpataku naa acəđacəđa akpaaku ađu katəntən naa bayeyee i naa saŋa.

Buromo kūləmə i kaŋkər guya awu ɪcırı kija. l pala kə ma na səra na shı na. Gusuŋko ku n na kiđe na bu. N na cuccu

gusuŋko ku ađu buto nı ashee bu, buđe bu tı nyem. Kanyenyę ndee i saa ma, amu n tɔc acəkər bu. ɻjoli na nnyɔŋkra laj na n na lee gəŋ. N ta lee gəŋ aboŋo, ushedu dən k'ɔ kɔ na ri bu na. Guro kasaa, buromo kə bu sɔl bu naa yɔgɔ gađuđəuka na. Ađuwaa bu ta yɔgɔ, bu tı ci fɔifɔi. Laŋ na kə ma na pala bu yɔgɔ yɔguu naa ma ye yála na. »

l ta naa yee i yé apele :

Gı ŋə waa, buromo buđəuka bu tı taba are a wuđa tam. Are a ta wuđa tam ashee bu, a taa jı kaanfaanı. Na gı kɔ ŋə waa, i wuđa riiba abumbɔnɔ awu ɪcırı n'ibɔri gı na dəu atifala nı ma. Ama n'atəbulei kə bu ye anyin na, i tui séra ayıda ɪnɔmba mbađe laj :

ADAM Đahaana, Bashidžı
97.52.81.35 koo Aliu Penelaj,
ŋkələ Kpembiti 97.00.61.87. Ba
tə ba séra akuđa bukɔi bu saa
ma, ashee anyin. ccc

Baŋčanka n'foto (5) :

FAFANA Mumuni
fm@revue-gugu.org
na IBRAHIM INUSA Malokiya
iim@revue-gugu.org

Garomo kuyɔu

Garomo ga tı toŋo ncəna ıshile akoo na təb koo akoo na təb n'inyi. Ga tı ŋum búpi qaa bunan, ganaana koo təb ma, ndɔŋkɔnɔ kabuŋuma. Garompi gafɔlı ga tı dər qaa kiloo 0,2 ma. ɻjɔrɔ unan nı, ga tı dər qaa ıkiloo banyi. koo banyi na gusau ma.

Kaasəmprə ga tı ŋum apkala unan koo unon gaja gapəlmə nı. Kaabumbɔnɔ ga tı dər qaa ıkiloo banan koo ganaana ma. Na k'aa ŋə buto na, ga tı səra akur bapur. Garomo ga tı ləm qaa buja kulumi ma.

Garomo ga ta dər qaa ıkiloo banan ma, ga tı jı ʊjw kiloo 1,33 ıshile ıpəlmə. Ga ta dər qaa ıkiloo banyi ma, ga tı jı ʊjw kiloo 0,66.

U ta naa yee á dəu buromo, i sim á yee kabuđuđaka (ncacaraca, u taa səra akal ŋkokoroko n'kpataku ađu bu), nnyance ndee á naa dəu ʊjw na buto na shee bu ma. l ta jı waa aŋc nı, i sim ba kór i abələbələ ashee bu.

- Buđoi bu na jı na wu ma na gəŋ aŋc.
- l sim á wúđa tam koo á wúđa are ndee a naa yee kaŋc na shee bu ma.
- l sim are ndee a na yee aŋc de ma, a yɔ gađuu i da ma.
- Naa á sába buromo kudəu, i sim á wúđa qaa bonyi halı bunun ma, gakori gađŋkɔnɔ. ccc

Nawaaliyatu na Matinu

N tə ma naa fódo ɪkɔŋkɔŋ kipi.

Bapi balɔɔri

Matinu na Nawaaliyatu ba sɔ́lɔ iకɔŋkɔŋ külɔɔri baleeka. Alaa-mishi dən na ba man acə iకɔŋkɔŋ bayeεka apəlmə laj. Matinu a pom iకɔŋkɔŋ kulumi, Nawaaliya a ta pom banon apı na Matinu agadu afal. Ba boŋo gani ma, na Matinu a sə na fođo iకɔŋkɔŋ kipi, na Nawaaliyatu a kɔɔ kɔɔ atı yee tɔɔci kandji n'iకɔŋkɔđa ndee ba lée na lɔɔri kapilepile ma. Matinu a boŋo

lɔɔri kuleu ma, n'a rı tɔɔci kandji atər ηkɔđkɔđa laj anana afodø lɔɔri kapilepile. A boŋo ma, n'a tɔɔ akara lɔɔri na Nawaaliyatu a pı n'ulɔ ashee nı a təu na kagjunu.

Ba boŋo ma, na Matinu a bɔɔ lɔɔri ba kun bawor acə teereŋ laj atı na fanja bawor. Na Matinu 'usoro a na lə nı waa : « Gı kál atəbawor bılɔɔri naa gı ŋé are ndee aja a kpe awu ma. » Na Matinu a lə waa « Kə ma na

cu na. Gı cé. » Ba tɔɔ na kal ma, n"usoro alɔɔri kandji n fođo asaa mpərma. Na mbađee ba yiđe na kiđe ma, ba kuro : « Oo ! Matinu, Matinu, Matinu. »

Ajɔnka :
BABAO BODI
SALIFU
Nuhum,
Bashidj

Gucéra :

saafi, ηkɔđkɔđa, tɔɔci kandji, gikulu, takuku kabujii, ulɔ, kpalaiba na kɔŋkɔŋ.

Kíđe ma bafaawu nı :

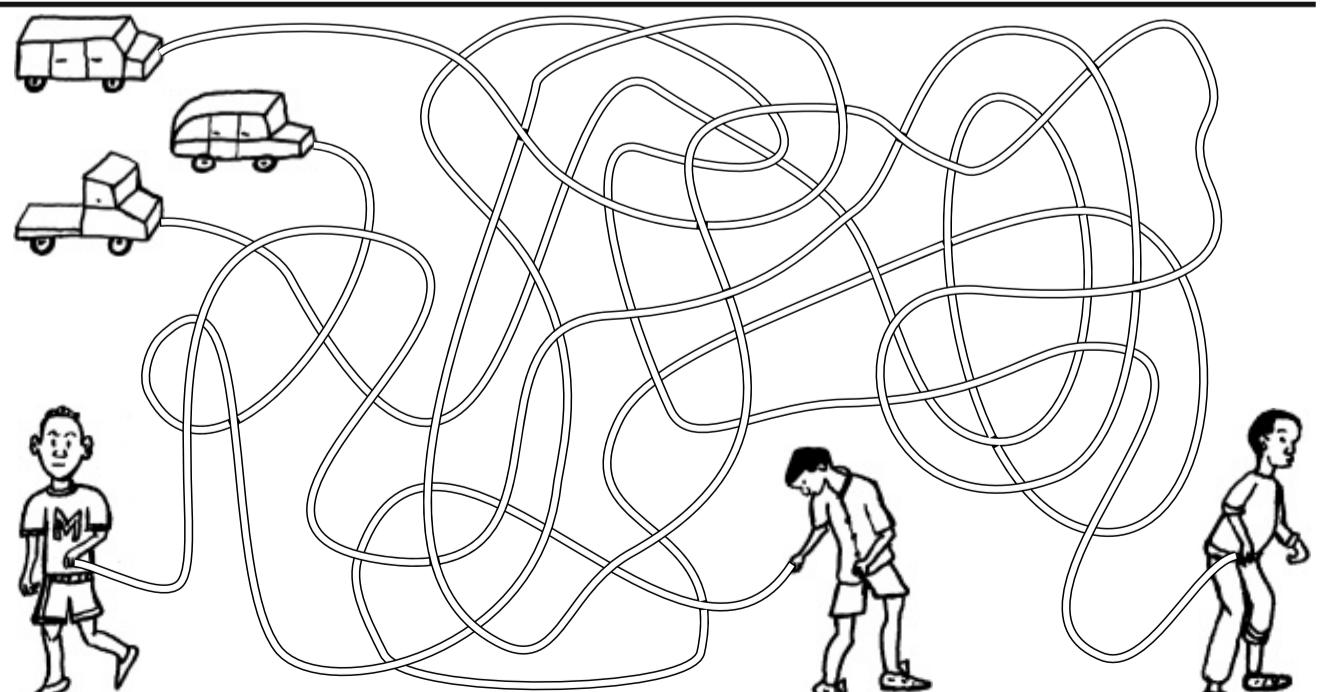
- Mu nu ba yee alee na lɔɔri ?
- Mu nu kə ba yee na ?

Gucéra :

Matinu n'abasoro ba tı yee ba cər na bılɔɔri aŋə ndee a wu ma.

Bılɔɔri külɔɔshee tı lukura iwor, káŋa ma na pı ayee baa aŋa na uja.

Bashidu kaPoosu ansala

Atéga tənleedu atiya, g̊i t̊i cam basana atuu !

- I ta wudja gabukeli koo baa k'li wudja na, i tui séra atogo koo acam itanu na :
  - Manda Flash (Mandat Flash)
  - Western Union (Western Union)
  - Moni Express (Money Express)
  - W@ri (W@ri)
- G̊i t̊i yala ikaaséetí seedee (CD)
- G̊i t̊i yala poosu kilembère
- G̊i wudja abo asura asura ndee i naa q̊u n'itani ma :
  - Itanduka kagubo ngudjee i ta naa q̊u, ide t̊i shee anyin ikpaka ma
  - Ubókagubo ngudjee i ta naa q̊u, ide t̊i shee anyin ikpaka ma
  - Itani kagubo ngudjee i naa cam na ntëma kuselù koo i naa lee n'afala ma.

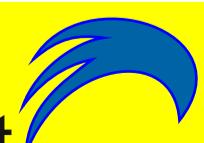

Katënleeja agafala ni, ba t̊i yala buto budooodooka katala (glace) na butuña busonsono izaakü bajala ni (sel iodé).

foto n'upempegn : GuGu Kanjulio

BENEE KAPOOSU, atintëma ayidoo.
LA POSTE DU BÉNIN la qualité notre engagement

Bashıdlı kakɔmin kəbaja

Yofo 'aŋɔrɔ akolontaja 'ʊshile təb na kulumi kɔja gaja 2012 na ataMεer ATA Salifu n'abaja ba cə Gajaamatəna. Ba cə ati jedə atəbasoro Sulzbak (Sulzbach) kəbaja. Ashee koŋkaari ndee ba na lee na shee atakɔmin kaŋyil kɔcəu ma. Bɔcəu de ʊ pala ba səra ayeeyee ajede bɔdu tuutuuma naa naa sala na bəreli ba na kaŋa n'atɔ ma kpaari.

Ba jedə ɪsukuru kəbapi mbaqee ba na kaŋa n'atɔ ma ; na cə bawor bifala ni na jɪ ʊjɪ ʊshile ʊshile. Ba cə bɔdu bɔdən daa ɪjɪ-leeka ayala na gɔcəŋcərka ma, kifala ni. Na bani ba kɔɔ na kɔshile kitanı ashee Bashıdlı kakɔmin kɔkaŋɔ na ma.

Gi dɔ́ pi gʊtɔ́ aycɔ́kɔ́ ɪfɔ́lì ndee ba jedə ma.

B kpka n Frankfr

Mεer ALAAJI ATA 'ʊwələ

« Amɔŋkpala nnontaja njɪ gəŋ n na cə Sulzbak ma. Gakoloŋ yofo 'aŋɔrɔ akolontaja 'ʊshile təb na kulumi kɔja na gi cə. Katam de gadu gade ga da daa atiya ma, ʊnyəŋkrə k'ʊ goro na.

Gi kpa ŋkəŋ asiibi na ba cam atɔ gisana daa i sim ma, akɔɔ wu daa atɔ gi na cam pi ma. Atɔcəu ŋkəŋ i lee atabaamɔnɔ kaŋkomo ŋkaqaka njɪ. ŋkəŋ aycɔ́kɔ́ ɪŋunii i cəm cəm, ama gakɔŋkɔŋji ba na lee na ntəma aqswaa tam ndee ba tū ma, k'a na fəl na.

Nsala njɪ n kɔɔ na pele pi ashee koŋkaari ndee ba na lee na shee atakɔmin ma. Aqswaa atəgatəna ni atiya, bagɔsoro gʊ lee ka gʊsoro ŋgʊdəe ka gʊ na doo ʊwor aŋkəm na ma. Gaja ga pálə gʊ təwə na cə. »

B lif baf baka na Sulzbak kaM r

Đepitee ACAĐE Nuureeni 'ʊwələ

« K'ı lee amɔnsəbaka njɪ gəŋ n na cə Gajaamatəna ma na. I ta jəba kpataa apkala ɪriu. Bɔkɔ mbɔqee bɔ cəm n'amɔ awu ʊmanɔ de ni ma na gəŋ atɔwaɔ n'atə-basoro. N'akodən k'ı lee amɔ gisana na.

Gi kpa ŋkəŋ ma, ba cam atɔ gisana gishe-bv. ʊmanɔ de ʊ lee ʊkaŋɔ na ma kandi lan na. Atɔmanɔ de Mεerii a jee abatənleeja beriu bɔmanɔ kitanı, ama amɔ n jee amɔja kitanı aqswaa kə ma kɔɔ da Mεerii na. Gi lə ayide n'ayɔ́kɔ́ tuutuuma halı ba yıda amɔ boŋo waa, logita kantəma kayɔ́kɔ́ i tɔ boŋo.

Bɔkɔ mbɔqee bɔ cəm na amɔ atɔmanɔ ni ma na gəŋ bɔlifɔbafɔbaka, bantənleeka na bagakɔŋkɔŋgaloka deidei bantəma ni. Halı ba tū lə waa, gi tui séra na təm atəbatənleeja ʊyɔ́ ʊcerecereka basul daa ɪŋɔ́rɔ ɪriu ma.

Gi cə ati jedə bɔqunjərə daa Faranshı kakɔ-min ndee ba na yıda waa, Förbak (Forbach) ma. Naa ajede gaquu ba bɔŋa na laa gatəna ni katoncɔnɔ naa ba tɔɔ apəra na jirma kaaqu bəre ba na pi tū na jedə na səla ɪtanı ma. Gi nyiŋɛ pi waa, ba lée akodən daa gəŋ ma ashee Bashıdlı gboo. N sala pi naa naa nyiŋɛ waa, ba ta pi atiya gi cám pi awu daa ba cam atɔ ma. »

GUGU

ba cə Gajaamatəna ma

AGBOGIÐI Isifu 'uwələ

« Amvnsəbaka njı gəj n cə mpa de ni ma. Gi kpa njəŋ ma, ba cam atu gisana awu qaa bayarı ma. Bagadu njəŋ ba lee batən-leeja babəmbənc pı naa awədə jirma. Ba ta lə waa aai, aai na. I pala ka ba lee bəreli ba kaŋkər gitəŋyεεka awu ndulinya ni ma.

G sana g camka

Atəwaʊ ʊ lee, gi kiđe ayəkci gi cee lə adə ma, kaŋyu kɔcəu n'ifclı gi lée ma, kɔləufana. Atəgɔsoro gʊ cəm na Gajaamatəna kikɔmin bafclı, maa ba tə ba séra akpa atəgɔsoro ni na kaŋa n'atə ayəkci iđəndən gboo. I səm gi kiđe na pı adəwaa ba wu atu. ʊ ta naa yee á tɔctɔc are, ʊ na tɔctɔc ni na gaduu a wu aki ma.

Gi cə atu jedə bɔdu qaa gaduu ba na lee ilɔɔri ma. Gi ŋə ilɔɔri bafclı ba lee kə ba na nyem bɔshi yɔgɔɔ na ma. Gi ta lə waa, gi dā qaa ba da ma, gi tui séra adəwaa ba bɔja kə bagɔdo naa akɔc séra aŋənə kү. »

I r baf I kaisin n

ASHANTL Mashuuqu 'uwələ

« Amvnsəbaka njı gəj n cə Gajaamatəna ma. N tı sala bəre mbađee ba lee konkaari ɔmanɔ de ʊ lee ma. Gi kpa ma, bađe ba təm bəre banan bađe ba yiđe na saa atu bođo. Na bani ba tɔc atu Frankfɔr (Frankfurt) ashəʊ na Sulsbak kagayifalfala ni.

Njəŋ bəre bađe ba sə na saa atu bođo, na bəre beriu ba lee faawu ashee atu. Bagatənlajala kandiyar, atəgɔsoro kandiyar n'ataMɛer ATA Salifu. Gi man akiđe Stefan Mɛɛl (Möhl) akaasεetı a pı atı lee gɔsoro kandji laŋ ma, naa akiđe Gajaamatəna kabɔga kə Eroo 2012 ma.

Bampa n da gɔbunɔ laŋ na, ama bađe ba cə aku gishεbɔ. Mpa njənii kootal na. Apař i na kaŋa na Bashılı ma na gəj Kəwiirshiit (Quierschied), Sulsbak na Saŋkt İnjbert (St. Ingbert). Kəwiirshiit na gi ŋə bafaŋaka banan ashee basukurupi təb n'inyi.

Sulsbak kasukuru n n

Gi cə atu ŋə qaa ba bɔja na cəʊ bɔto Saarluii (Saarlouis) ndulinya kagɔtara gɔnyiſtaja kasaa ma.

Gi tui séra ada qaa pı ma, adəwaa kə ba wɔđa ađi inyi na. I pala ka Mɛer a na lə waa, i paa pəra waa, ba na shee atu gi paa wɔđa akođən na shee pı gboo na. AtaGɔGɔ na baja ba tı fɔbafɔba atəbɔpalei. N tı sala njəŋ kɔŋono n'akar Waltraud (Waltraud), Elfriide (Elfriede), Elina na TSASKE Martεen n'akar Stefani. »

15 - 01 - 2013

Alaasan, n'atagajukalka !

N'ujedu gacalac d'an. U kpa alaafya ykay aa ? Akintama ni ? N'atu, na banyur ! Ykokoo u shu asaa amu ma, n tu siu na bur na takuku na ca na ntama sukuru nl. L San n'atana paa daa u pi ati jede ni naa atoyo na titying asoy-sono d'an asaa ni ma. Doo daa u pi ashew ma, akafaawu na a na lee. Ucine u coo kar gushe-
bu. A la waa, ~~ma~~ ma sála aki gushebu ashee ade naa Gaja ga qu aki albarka. Waa, akintama ni aki á paa ká ntala na; á ká glyckid. Bere banunii gaka lay ba tu sala aki. Amusoro afayaka, gurup yar de waa, ma sála aki gushebu ashee ade. Waa, ma lá aki waa, ade agurup a tu lee ntama gushebu.

Ausha a pi guya gacalac ma, na ni gu wa hali a taba akalay. Na n la ni waa, u shev boyo. Waa, ma sála aki ashee ade. A tu la amu. waa, uwalu baja ba na shev ma, Naima a kun pi afal kutonu ykay. U ya ni boyo aa ?

Kide foto nde, u yo ayoko ndee u da alay ma aa ? Uwalu kasaa na basayyono baden ba kuda atama ndee ayoko de u na lee ma, na kalya ashee bere. Atusoro afotolaaja a laa ka (foto bade arav naa ashee amu uđan na n too na shee aki. Amawaseeka kaayala ju gay.

Cff. Amu na Fuseeni.

foto (5) : GuGu kanjku

05 - 02 - 2013

Fuseeni, na galau.

NKuma waa, amuykam gafala ga q'a alaaflya. Atana k'akoonalee ceewana aa? Amukparu ni kutsnu gboo, n kpa n'lalaaflya. Are ndee n pala angatanleedu asheema, akide gishebrashee amu. Berec ba na pl n'itakuku n na pempeye ma shee pi ma, bndan 'ucine k'upcyé na.

Lja nu n ya Naaimadaa u shi taba waa ma. Ama uwatu ndee atu basada ge na lee kutsnu Kampa ni ayors baa apaya alaagc asabaka ma, ni na n ya nu. Ama abaacene dan agadujia da; a coc da n'alaaflya. Ama ge ti kpede amayifala ndee a saba akpa ntanceretka amasul ma, a ti ca caaca a ndee a na faya waq, a cere aboyo ma, ayors nde nu. N ti taba akil waq, u taa Sára apu tc jede amu ujuru ubumbonu Kasaa aa?

N ti Sala gafala gayunii. Lá atana waq, aygboo amucine u q'a alay. L'ko lee ushile nfólc. Sála Alsha gboo. Amu na Alasan itakuku pempeyejo na kutsnu.

Na gubo yngude n togo ykuro ashee atana. Ka ma cee sara apu na ma na ma lay.

Amu na Alasan na kutsnu

A S

Na galai ma !
Mu lee ka i da shelém gəŋ ?

Atusoro "s" a mana ka.

N fəl alan nnyəmə nde.
A lee pɔŋca na.

Gi cé ati kanya na ni.

Céu ma ku !

Gusoro gu cəm paa.